

Sarmiento Erazo, Juan Pablo

Alkotmányos populizmus és újraválasztások, intézményi változékonyságok a dél-amerikai
tapasztalatokban *Constitutional Studies*, vol. 11, no. 1, 2013, pp. 569-601.

Centro de Estudios Constitucionales de Chile
Santiago, Chile

Elérhető a következő címen: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=82027460015>

Alkotmányos tanulmányok,

ISSN (nyomtatott változat): 0718-

0195 nogueira@utalca.cl

Centro de Estudios Constitucionales de Chile
Chile Chile

Hogyan kell
idézni?

Teljes szám

További információ a cikkről

Magazin oldal

www.redalyc.org

Nonprofit tudományos projekt, amelyet a nyílt hozzáférés kezdeményezés keretében fejlesztettek ki.

ALKOTMÁNYOS POPULIZMUS
Y REELECCIONES, VICISITUDES INSTITUCIONALES
EN LA EXPERIENCIA SUDAMERICANA* ALKOTMÁNYOS
POPULIZMUS ÉS ÚJRAVÁLASZTÁSOK, INTÉZMÉNYI VÁLTOZÁSOK A
DÉL-AMERIKAI TAPASZTALATOKBAN

JUAN PABLO SARMIENTO ERAZO**

Az Universidad del Norte professzora
Barranquilla-Kolumbia

ABSZTRAKT: Úgy tűnik, hogy a közelmúlt latin-amerikai összehasonlító tapasztalatai közös nevezőre jutnak, nevezetesen az erős végrehajtó hatalom, amely több elnöki cikluson keresztül kormányzott, az egyes alkotmányos modellek rovására. Különböző szociológiai, politikai és gazdasági tényezők magyarázhatják ezt a helyzetet; ez a cikk azonban emellett érvel, hogy az alkotmánybírók voltak az utolsó olyan intézményi terek, amelyek funkcionális munkájuk révén megerősítették vagy újradefiniálták a kortárs állammodellt, és a legtöbbször a hipertróf és időtlen elnöki hatalom által okozott meghosszabbodásnak és intézménytelenítésnek kedveztek. A kutatás fejlesztése érdekében Venezuela, Kolumbia és Ecuador esetét vesszük alapul, mint olyan különleges tapasztalatokat, amelyekben az elmúlt évtizedek államfői újjáalapították a jelenlegi alkotmányos rendet, és meghosszabbították saját elnöki ciklusukat.

ABSZTRAKT: Úgy tűnik, hogy a közelmúlt latin-amerikai összehasonlító tapasztalatai közös nevezőre jutnak, mégpedig az erős végrehajtó hatalomra, amely sok elnöki cikluson keresztül uralkodott, az egyes alkotmányos modellek rovására. Különböző szociológiai, politikai és gazdasági változók magyarázhatják ezt a helyzetet, ez a cikk azonban emellett érvel, hogy az alkotmánybírók a legújabb intézményi terek, amelyek megerősítették vagy újragondolták a kortárs állammodellt, és az elnöki hatalom kiterjesztésének kedveznek. E kutatás kidolgozásához Venezuela, Kolumbia és Ecuador esetét vettem alapul, olyan különleges tapasztalatokat, ahol az elmúlt évtizedek elnökei újjáalapították a fennálló alkotmányos rendet, és meghosszabbították saját elnöki ciklusukat.

KULCSSZÓSZÓK: neokonstitucionalizmus, alkotmánybírók, elnöki újraválasztás, alkotmányos populizmus, elnöki, alkotmányos reform, alkotmányos csere.

* A 2012. október 25-én érkezett és 2013. március 13-án jóváhagyott dokumentum.

** A Pontificia Universidad Javeriana jogi karán végzett jogász, az Universidad de los Andes jogi karán szerzett mester- és doktori fokozatot. Ez a munka az Universidad del Norte jogi csoportjában végzett kutatás eredménye. Az Universidad del Norte alkotmányjog és közigazgatási jog professzora. jpsarmiento@uninorte.edu.co

KULCSSZAVAK: Neokonstitucionalizmus, alkotmánybíróságok, elnöki újráválasztás, alkotmányos populizmus, elnökiesség, alkotmányreform, alkotmányhelyettesítés.

BEVEZETÉS

Az elnöki ciklus meghosszabbításának legrepresentatívabb latin-amerikai tapasztalatainak jelenlegi története az alkotmányos intézményektől az elnöki hatalom irányába történő jelentős elmozdulást mutatja. Számos tanulmány foglalkozott a kortárs dél-amerikai elnöki tevékenységgel, és különösen a vizsgálat tárgyául választott tapasztalatokkal.

A latin-amerikai alkotmányos berendezkedés ráadásul egybeesni látszik az amerikai elnöki rendszerrel, szemben az európai gyakorlatban létező parlamenti rendszerrel. Bár a fent említett konstrukció *önmagában* nem alkalmas arra, hogy meghatározza a régió legáltalánosabb politikai gyakorlatát, úgy tűnik, hogy a nemzetek alkotmányos történelme során erős elnyomást, folyamatos alkotmányos reformokat és hipertróf hatalmat eredményezett. Elnöki, talán monarchikus jellegű, a 18. és 19. századi európai államokra jellemző, sőt a 20. század közepének nyugati diktatúráihoz is közel álló.

Az intézménytörténet néhány alternatív tanulmánya által kínált magyarázat szerint az amerikai államok intézményi felépítése korrelál a tanulmány tárgyául választott nemzetek sajátos igényeivel, amennyiben azok **belső polgárháborúk által feldarabolt területek, magánhadsereggel rendelkező földesúri hatalmak** és az egyes nemzeteken belüli paraállamok voltak. Bár a területi felosztás minden országban más és más - föderatív, centralizált vagy regionális államok között -, az elnöki figura olyan, a pacifikáció és a nemzeti egyesítés szempontjából talán még károsabb jelentőségre tett szert, amely lehetővé tette, hogy az egyes nemzetek elnökei a nemzeti egyesítés és a pacifikáció folyamatának **főszereplőivé** váljanak.

A múltban a kormány a politikai közösséggel kapcsolatos különböző értékeket sajátíthatott ki, beleértve a hatalmat annak eldöntésére, hogy mi szolgálja a "haza" érdekeit, az ellenzéki csoportok esetlegesen kifogásolható magatartását, és különösen a hatalmat a "haza" "ellenségének" meghatározására, **természetes monopóliummal rendelkezve annak megállapítására, hogy mely kapcsolatok lehetnek agonisztikusak vagy antagonisztikusak** - természetesen választási és osztályérdekekkel egyaránt.

¹ Amikor az antagonisztikus és agonisztikus hatalmi viszonyokra utalunk, akkor Chantal Mouffe alapvető hozzájárulását említjük, aki kimutatja, hogy a 'pluralista demokrácia' olyan ellentmondást tartalmaz, amely a

A fent említett hatáskörök azonban a régebbi totalitárius és autokratikus kormányok esetében is közösnek tekinthetők. Két olyan jellemző azonban, amely szakítani látszik a dél-amerikai totalitárius hagyománnyal, és egyúttal sajátos legitimációs hatást kölcsönöz neki: a kortárs neokonstitucionalizmus² és a "populizmus" mint politikai konstrukciómód³. A valóságban a tanulmányban említett "caudillók" mindegyike magában az alkotmányban látta a legyőzendő akadályokat vagy "ellenségeket", amelyeket néha intézményesen győztek le, más körülmények között pedig az intézményesség látszatát keltő de facto eszközökkel uralkodtak, ez utóbbi a "populizmus" jellemzője, amelyet a politikai közösséget "alkotónak" nevezhetnénk.

A populizmus egy nagyon sajátos történelmi-politikai kategóriaként értelmezhető, amely a múltbeli tapasztalatokra vezethető vissza. A tanulmány tárgyában elfogadott "populizmus" jelző hatóköre azonban "nem egy elhatároló jelenségre, hanem egy társadalmi logikára utal, mivel a politikai konstruálásának egyik módjának tekinthető"; a legújabb latin-amerikai tapasztalatok az agonizmus és az antagonizmus kapcsolatára utalhatnak, és így figyelmeztethetnek egy totalizáló vagy differenciáló társadalomkép létezésére, amely meghatározza az ideológiai kifejezést a társadalmi szereplők között, akik a népi követelésekről nyilatkoznak, amelyek egy "szélesebb társadalmi szubjektivitást" képviselnek, miközben a követelések felfüggeszthetők.

a fogalom önellentmondásos fogalom, amennyiben a "mi" és "ők" közötti állandó viszonyon keresztül épül fel, és az "ellenfél", az agonizmus, és az "ellenség", az antagonizmus között definiálódik, ami meghatározza, hogy a "többség" hogyan viszonyul az "ellenséghez", mint ahhoz a társadalmi összetevőhöz, amelyet le kell győzni", míg az "ellenfél" a legitim ellenfél, akit tolerálni kell, és akinek garantált kifejezési tereket kell találnia. Lásd MOUFFE, (2004), 153. o.

²A neokonstitucionalizmus alatt ebben a szövegben a iuspositivista jogi gondolkodás olyan áramlatát értjük, amely a jogelemzést az Alaptörvényekre kívánja összpontosítani, felfogva, hogy azok jelentős és széleskörű normatív erőt tartalmaznak, amely az alapjogokat fejleszti, és az alkotmányos hatalom ellenőrzésére alkalmas intézményi konstrukciót szemléli, és ily módon az alkotmányt az államhatalom fölé helyezi. SASTRE, (2003). Paolo Comanducci szerint "neokonstitucionalizmust egy "invazív alkotmány", az alapjogok katalógusának pozitívizálása, az elvek és szabályok mindenütt jelenléte az alkotmányban, valamint a jogértelmezés és a jogalkalmazás bizonyos sajátosságai alkotják". A neokonstitucionalizmus mint elmélet tehát a hagyományos iuspositivista elmélet alternatíváját jelenti: a kutatás tárgya által végbement átalakulások miatt az már nem tükrözi a mai jogrendszerek valós helyzetét". COMANDUCCI, (2003).

³E cikk szempontjából szükséges hangsúlyozni, hogy a "populizmus" kategória egy elemzési kategóriának és egyúttal egy sajátos politikai gyakorlatnak és történelmi jelenségnek felel meg. GALINDO, (2007), 149. o.

Laclau számára a társadalmi a politikai alapján konstituálódik, amely különféle heterogén, többnyire antagonisztikus kapcsolatokról származik. Az argentin szerző megállapítja, hogy "a nép megjelenése az általunk elemzett három változótól függ: az üres jelzők által hegemon módon reprezentált egyenértékű viszonyoktól; a belső határok elmozdulásától a lebegő jelzők előállítására révén; és egy konstitutív heterogenitástól, amely lehetetlenné teszi a dialektikus rekuperációkat, és megadja neki a valódi központi szerepét".

a politikai artikulációhoz ⁴.

A fentiek szerint az elnöki hatalmat áthatja a **populista gyakorlat, amennyiben a diskurzuson és az általunk jelzett "antagonisztikus viszonyok meghatározásának monopóliumán" keresztül materializálódik**, amennyiben sikerül magába foglalnia a talán egyetlen olyan reprezentatív instanciát, amely a társadalmi követelések konkrét tartalom nélküli artikulációján keresztül építi a népi identitást. Salinas szerint ezek a követelések véletlenszerűen mozognak, és "az őket elnyomó antagonista másikkal szembeni közös elégedetlenségük" egyesíti őket. Javaslatára szerint "[a] populista logika és a logika közötti kapcsolat

Más szóval, minél nagyobb a nép elégedetlensége, annál nagyobb az intézmények gyengülése és annál nagyobb a populizmus növekedése. Más szóval, amennyiben a meglévő intézményrendszer megfelel és kielégíti az egyenértékű igényeket, a populista erőforrás gyengül. [Ezzel szemben a populista logika kevésbé lesz forradalmi, amennyiben a társadalmi követelések kielégülnek, és kevésbé lesz motiváció a társadalmi harcra való felhívásra ⁵.

Az alkotmányos "populizmus", mint politológiai kategória, az ecuadori, kolumbiai, venezuelai és bolíviai alkotmányos reformokra utal, ahol a köztársasági elnök hatalmát mélyreható és többszörös alkotmányos reformok révén alakították át, olyan országokban, ahol az intézményi felépítés lehetővé tette a kormányfő számára a közjogi előjogok túlzott használatát. Ez természetesen olyan gyakorlat, amely ellentétes a

⁴ LACLAU, (2005), 25. o.

⁵ SALINAS, (2011). Idézi LACLAU, (2005) *Populizmus: Mi rejlik a nevében?* <http://www.essex.ac.uk/centres/TheoStud/onlinepapers.asp> (Hozzáférés: 2012. október 5.).

maga a demokráciában, miközben az államfőnek az antagonisztikus társadalmi viszonyok meghatározásának monopóliumát garantálva inkább a pluralizmust és a részvételt erődálja, sőt, lehetővé teszi az elnök számára, hogy meghatározza, ki alkotja a "hazát", és ki képviseli az "ellenséget", akinek természetesen a "nemzet gonoszságát"⁷ tulajdonítják.

Ennek fényében az ebben a dokumentumban kidolgozandó tanulmány tárgyát az alkotmánybíróságoknak a fent említett tapasztalatokkal kapcsolatos határozatai és a döntések meghozatalának kontextusa fogja keretbe foglalni. Valójában a bíróságok voltak azok, amelyek bizonyos esetekben meggátolták az államfők újraválasztási törekvéseit, máskor pedig az Alapokmányok újbóli megalapozásának hatókörét korlátozták, megakadályozva ezzel a latin-amerikai "caudillók" örökösödési törekvéseibe való beavatkozást.

A vizsgálat tárgyának megközelítése érdekében a környezet és a diszciplináris megközelítés a neokonstitucionalizmus és az "alkotmányos populizmus" metszéspontjában helyezkedik el (I), hogy megfejtse a caudillismo, az újraválasztások és az "alkotmányos törések" megfejtését, amelyek a vizsgált esetekben bekövetkeztek (II), és végül, hogy bemutassa az alkotmánybíróságok intézményi szerepét az alkotmányos reformok során, amelyek az egyes összehasonlító tapasztalatokat jellemezték (III).

^{6A} demokrácia fogalma mindig is ködös volt, jelentése gyakran változott, és a liberális hagyomány fontos érzelmi töltetet adott neki. A latin-amerikai tapasztalatok azonban kimerítették a gyakorlatiasságot egy elszegényedett, látszólag részvételi folyamatban, amelyben alkotmányosan és intézményesen garantált az alkotmányos szervek választásának periodicitása, a választás és a megválasztás szabadsága, valamint a választási folyamat ellenőrzésére szolgáló független intézmények felügyelete. Ugyanakkor elszegényedettek és nem tartalmassnak tekinthető, amennyiben a termelési eszközök elosztása, a társadalmi struktúra, az elítelt és a hatalmi központok létezése a perifériával szemben torzítja a részvételi képességet és az intézmények összetételét, és a demokráciát

egy olyan intézményi eljárás, amely formálisabb, mint az anyagiak. Lásd többek között DAHL, (1989) *La poliarquía, participación y oposición*, Ed. Rei Argentina, Buenos Aires. Norberto Bobbio már újragondolt olvasatából rámutathatunk arra, hogy az eljárási demokrácia olyan kormányzati forma, amelyet olyan (elsődleges és másodlagos) szabályok jellemeznek, amelyek meghatározzák, hogy ki jogosult kollektív döntések meghozatalára, és ki jogosult a döntések meghozatalára.

milyen eljárásokkal. Lásd VITALE, *Norberto Bobbio y la democracia procedimental*, "Norberto Bobbio y los retos de la Democracia de cara al nuevo milenio" című szeminárium, amelyet a Venezuelai Központi Egyetem Gazdasági és Társadalomtudományi Karának (FACES) évfordulója keretében rendeztek 2005. november 9-10-én. Fordította Pedro Salazar Ugarte. Elérhető: http://e-spacio.uned.es/fez/eserv.php?pid=bibliuned:filopoli-2005-26-CA504E04-8130-9FA1-B22B-6C683F071869&dsID=norberto_bobbio.pdf (Hozzáférés: 2010. január 15.).

⁷ NOLTE (2008). Lásd még PIZZIOLO, (2007).

I. A NEOKONSTITUCIONALIZMUS ÉS AZ INTÉZMÉNYI AKADÁLYOK A
"ALKOTMÁNYOS POPULIZMUS

Azt lehet mondani, hogy a kolumbiai⁸ és chilei⁹ esetet kivéve, a 19. század és a 20. század közepének dél-amerikai tapasztalatai szerint a diktatúrák több évig, sőt évtizedig tartottak. Egyetlen dél-amerikai ország sem tudta elkerülni a végrehajtó hatalom totalitárius¹⁰ gyakorlásának katasztrofális elhúzóódását,

⁸ Ezen a ponton fontos tisztázni, hogy a diktatúrák hiánya nem zárja ki a totalitárius kormányokat, és nem is feltételez működő demokráciákat. Kolumbia esete kivételes és paradigmátikus, mivel annak ellenére, hogy időszakos elnökválasztások voltak, mindig is távol állt a nyílt, versenyképes demokráciától, ráadásul történelme során különböző polgárháborúk ostromolták, legyen szó az 1821-es függetlenségétől 1957-ig tartó partizánharcról vagy az 1958-tól napjainkig tartó fegyveres baloldali csoportokról, amelyek a kábítószer-kereskedelemmel szövetkeztek, amely az 1970-es évek óta a társadalom és a politikai hatalom minden területét áthatotta. Mindent egybevetve, magyarázza Pecaut, Laureano Gómez totalitárius kezdeményezései, amikor 1950-ben megpróbált korporatista rendszert létrehozni, és Rojas Pinilla tábornoké, amikor megpróbált diktatúrát létrehozni, rövid életűek voltak. Hangsúlyozni kell azonban, hogy ez nem jelenti azt, hogy kolumbiai demokratikus hagyományról beszélhetünk. Lásd PÉCAUT, (2006), 8. o.

⁹ A chilei hagyomány kiemelkedik demokratikus következetességével, amelyet Augusto Pinochet diktatúrája szakított szét, amely az egyik legjellemzőbb és legfájdalmasabb törés volt ebben a tapasztalatban, amelyet az emberi jogok szisztematikus megsértése és a diákmozgalom nyílt üldözése jellemezett.

¹⁰ A *totalitárius* vagy *tekintélyelvű* kifejezések olyan kormányokra utalnak, amelyek a bevezetett eljárási demokrácia mellett a közszabadságok és a konstituált jogok figyelmen kívül hagyásával gyakorolhatják a hatalmat, ezáltal magát a demokráciát elrontják, és a politikai részvétel és közvetítés csökkentett eszközévé teszik. Így nézve a vizsgált időszak nemzeti tapasztalata számára a tekintélyelvű kormányok a kvázi-fasiszta tendenciájú alkotmányos javaslatok kapuját jelentették, amelyeket Hannah Arendt a 20. század közepe utáni tekintélyelvűséggel azonosít.

XX. Ebben az értelemben a szerző, Juan J. Linz élesen rámutat arra, hogy "amikor azt mondjuk, hogy egy rendszer konszolidált demokrácia, nem zárjuk ki annak lehetőségét, hogy a jövőben összeomolhat. Egy ilyen összeomlás azonban nem a demokráciát megszilárdító történelmi folyamat gyengeségéhez vagy sajátos problémáihoz kapcsolódna, hanem inkább egy új dinamikához, amelyben a demokratikus rezsim képtelen megoldani egy sor problémát, egy nem demokratikus alternatíva jelentős támogatottságot szerez, és a rezsim korábbi lojális híveinek

demokratikusan kezdenek az Alkotmányhoz hűtlenül vagy félig-meddig hűtlenül viselkedni". Lásd LINZ J. és STEPAN, (1996). Hannah Arendt számára a totalitarizmus a politikai, és így a szabadság negációja. Történelmi szempontból a politikát csak ritkán ismerték és valószínűsítették meg. A politika és a szabadság kéz a kézben járnak, és a zsarnokság - Arendt szavaival élve - "a legigazibb politikaellenes, vörös fonalként húzódik végig az európai emberiség gondolkodásán és cselekedetein".

egészen a közelmúltig". A totalitárius államok és a hozzájuk tartozó ideológiák korlátozták a szabadságot, abból kiindulva, hogy azt fel kell áldozni a történelmi fejlődés biztosítása érdekében, amelynek folyamatát "az ember csak akkor akadályozhatja meg, ha szabadon cselekszik és mozog". A totalitárius államok a szerző szerint felfedezték a politikai eszközt arra, hogy "az embert belemerítsék a történelem sodrába, hogy olyannyira kizárólag a történelem szabadságának csapdájába kerüljön, hogy az máris nem tudta megállítani a szabad áramlását, hanem éppen ellenkezőleg, maga is a felgyorsulásának pillanatává vált".

Lásd ARENDT, (2008), 154. o. és azt követően.

akik a legtöbb esetben a katonai erőkből érkeztek, a ranglétra a következőktől kezdve

magas vagy alacsony intenzitású háborúk, a militarizmus égisze alatt¹¹.

A régió néhány legrepresentatívabb diktátorát - olyan diktatúrákra gondolok, mint Juan Domingo Peróné Argentínában, Gustavo Rojas Pinilla Kolumbiában, Juan Vicente Gómez Venezuelában és Juan Velasco Alvarado Peruban - a fejlődés modelljeként és olyan nemzeti hatalmi tengelyek közvetítőjeként azonosították, amelyek úgy döntöttek, hogy elfoglalják az államot, és annak előjogait a politikai kisebbségek fegyveres elnyomására használják. Mindegyikük azonban hamarosan visszaesett a katonai diktatúrák totalitarizmusába.

A kutatás figyelmét azonban a legfrissebb vezetések kötik le, mivel azok egy intézményekben gazdagabb globális kontextusban és egy olyan transznacionális és talán transzkulturális elméletben merülnek el, amely meghatározó a dél-amerikai tapasztalatok szempontjából: a kortárs neokonstitucionalizmusban. Tartalmán, lehetséges neokolonizációs dinamikáján és eredetén túlmenően kétségtelenül sikerül megerősítenie az intézményi akadályokat, hogy a fennálló hatalmak számára korlátozott mozgásteret biztosítson. Természetesen elvárni az alkotmánybíróságoktól, hogy képesek legyenek megállítani az egyes vizsgált tapasztalatok teljes attribúcióit, túlmutat a tényszerű megvalósíthatóságon és a normatív eszközökön, amelyeket a Bíróság valójában artikulálni tudna, de az összehasonlító tapasztalatban a "populizmus", immár "alkotmányos" irányítással bevezetett ellenőrzés egy ősi elemét jelenti.

Az alkotmányos populizmus - bár kritikus - célzása arra enged következtetni, hogy az alkotmány szerepe, még ha csak szimbolikus eszközként¹² is, áthatja a jogi kultúrákban uralkodó ideológiát.

¹¹ A "militarista" kifejezéssel a Louis Smith professzor által kínált definícióhoz közelíték, hogy elkerüljem a vizsgálat tárgyának akár anakronisztikus, akár veszélyesen aktuális szemléletét. Az Eustorgio Sarria által idézett 'a szász-amerikai eset' című szövegben Smith rámutat, hogy nem csupán a katonai hatalmak vagy szereplők általi államfoglalásról van szó, hanem mint 'a fő veszély [az] abban rejlik, hogy a militarista vélemény a katonai bizonytalanság kronologikus szorongásának súlya alatt terjedhet, amíg az egész nép tudatát birtokba nem veszi; ezt a veszélyt súlyosbítja a háborús válságok sorozata, amelyek anélkül, hogy valaha is valódi konfliktust alkotnának, mindig arra hajlanak, hogy elkerülhetetlen indexekkel közelítsenek hozzá, hogy elkerülhetlenség". Lásd SARRIA (1959).

¹² A szimbolikus funkciót részben Wittgenstein hozzájárulása határozza meg, amennyiben a nyelv nem tölti be a valóságok objektíválásának funkcióját; a nyelv ugyanis nem képes meghatározni a társadalmi környezetek lényegét, amely a szubjektív értékítéletektől vagy értelmezésektől független, megkülönböztető elemként azonosítható. Ezért a szimbólum és a hatalom bizonyos kapcsolatokat olyan körülményes megnevezésekkel magyaráz, amelyek jelentést és jelentőséget tulajdonítanak a társadalmi gyakorlatoknak, amelyeket egy olyan szimbolikus rendszer támaszt alá, amely egyszerre rendez, megítéli és értelmezi a világot.

és a dél-amerikai politikai közösségekben. Úgy tűnik, hogy a populizmus¹³ mint kormányforma még az elnyomás "legélesebb" eseteiben is aláveti magát az alkotmánynak. Az államfő azon képessége azonban, hogy akaratát az antagonisztikus "másik" legitimitásának semlegesítésére szolgáló eszközként valósítsa meg, úgy tűnik, hogy "fiktív demokráciába" öltözik, amennyiben a kortárs liberális jogi hagyomány olyan szükségszerűségi viszonyt képzel el, amelyben az alkotmány létezése feltételezi a funkcionális demokrácia megszentelését.

a megnyilatkozásokon keresztül, ahol természetesen az uralmi viszonyok rejtve és felfedve vannak. Így érthető, hogy a nyelv nem semleges kommunikációs rendszer, hanem éppen ellenkezőleg, a társadalmi kapcsolatokba integrálódik, és ezért magában foglalja magát a társadalmat. Ez lehetővé tenné, hogy bizonyos kijelentések annyiban találjanak értelmet, illetve annyiban legyenek teljes mértékben érthetőek, amennyiben arra a történelmi körülményre utalnak, amelyben a világ meglátásának és meghatározásának ez a sajátos módja létrejött. Ez az oka annak, hogy a normák különleges érzelmi hatást váltanak ki, néha kollektíven, néha egyénileg, amennyiben olyan értéket nyernek, amely nem objektív hasznosságuktól függ, hanem attól a reprezentációtól, amely a társadalmi hierarchiában jelentőséget teremt a szubjektumokban, és meghatározza 'az adott' tárgy pozícióját a többi tárgyhoz képest. A jogi normák olyan társadalmi intézményekké válnak, amelyek a szerző szavaival élve az ember egy elképzelt társadalmi szükségletére reagálnak. A jog tehát olyan kommunikációs csatornaként működik, amely tartalmazza az uralmi viszonyokat, mivel heterogén érdekeket és diskurzusokat artikulál, amelyeket a normák létrehozásának retorikai rendje és alkalmazásuk pragmatikai rendje közötti stratégiai kombinációnak köszönhetően egyeztetnek össze. A jog, mint olyan gyakorlat, amely újra előveszi a normák megalkotása során a jelentés kisajátításával kapcsolatos vitákat, saját szimbolikus előnyökre tesz szert, amelyek a leggyakrabban a szimbólumok tárházává teszik, amelyek célja annak reprezentálása és elhatárolása, hogy mi a törvényes és mi az igazságos. A jog szimbolikus hatékonysága olyan doktrinális konstrukció volt, amelynek sikerül bemutatnia egy normatív szöveg 'megnyugtató' hatását, amennyiben olyan - esetleg érzelmi és affektív - jelentést teremt, amelyen egy sajátos társadalmi artikuláció létezik és fejlődik. Minden társadalom a társadalmi gyakorlatában és kapcsolataiban egy egész 'szimbolikus rendszer' elfogadásával nyer értelmet, koherenciát és biztonságot, amely a valóságot abban a dimenzióban jeleníti meg, amelyben az alanyok hajlandók az uralmat vagy az erőszak alkalmazását érzékelni. A szimbolikus rend akkor nyer erőt, amikor kijelentéseken keresztül **rendezi, értelmezi és megítéli a világot**. A szimbolikus a jogban a jogi szöveg általános és kétértelmű jellegéből adódik, amely szabályozási képességében hordoz bizonyos erőt, azáltal, hogy bizonyos instanciák kezébe adja a diskurzus jelentésének megítélésének lehetőségét, és miután a diskurzus kibocsátásának szimbolikus előnyei már megszerezték. A jogot tehát olyan gyakorlatnak tekintik, amely újra előhózza a jelentés kisajátításával kapcsolatos vitákat.

Törvény, amely a szabályok megalkotása során történt. GARCÍA (1993), 42., 43. és 82. oldal.

¹³ SALINAS (2011). A szerző tisztázza, hogy 'a populizmus tartalma attól a *status quo*-tól függ, amellyel szemben reagál: így az államvallási hagyományokkal rendelkező országokban liberális diskurzus lesz, a liberális rendszerekben pedig államvallási jellegű'. [A populizmus egy 'vékony' ideológia, amely nem rendelkezik konkrét és koherens programmal a politikai problémák megoldására, és ezért olyan 'szilárdabb' ideológiákhoz kell folyamodnia, mint a liberalizmus, a konzervativizmus és a szocializmus. [...]] "Az egyenlőségre mint az egyenlő jogok és nem az egyenlő feltételek szabályozó eszményére való törekvést erősíti az az olvasat, hogy a populista logika nem 'próbálja megszüntetni' a különbségeket, mivel sajátos és eltérő igényekre épül, és ezért szüksége van ezek létezésére". Idézi STANLEY, Ben, *The thin ideology of populizmus*, Journal of Political Ideologies, 13(1), pp. 95-110, 2008.

A Charta azonban a hatáskörök igazságszolgáltatási ágak közötti megoszlását az alkotmány tervezőinek politikai lehetőségeinek tükrözéseként feltételezi, ami hangsúlyozhatja vagy nem hangsúlyozhatja a kisebbségi érdekek részvételét vagy közvetítését¹⁴. Végül soron az alkotmánybíróságok létezése a latin-amerikai tapasztalatokban azt mutatja, hogy az olyan transznacionális elméletek, mint a neokonstitucionalizmus, milyen átjárható módon tudtak hatást gyakorolni a venezuelai, kolumbiai, ecuadori és bolíviai intézményi tervezésre. Tagadhatatlan, hogy az amerikai, a német és a spanyol principalista elméletek végül a legutóbbi alkotmányos reformokat és az egyes alkotmányok értékelő tartalmát irányították.

Mindenesetre az alkotmányos reformok, különösen azok, amelyeket a venezuelai Chávez-kormány (1999), a bolíviai Evo Morales-kormány (1999) és a bolíviai

és Correa ecuadori -2005-ös és 2006-os- választások a nemzetet és az államot "újjáalapító" politikai események eredményei. Mindegyik kormány olyan alkotmányos modelleket támogatott, amelyek újratervezték az alkotmányt, nemcsak azért, hogy a végrehajtó hatalomnak nagyobb hatásköröket adjanak, hanem azért is, hogy alkotmányos jogokat és kötelezettségeket fogalmazzanak meg, amelyek a múlttal és az őket megelőző kormányokkal való "szakítást" képviselik. Ez utóbbi sajátosság Álvaro Uribe kolumbiai kormányát is körülvette, akinek 2004-ben sikerült keresztülvinnie egy alkotmányreformot, amely lehetővé tette az elnöki újraválasztást, miközben az említett kolumbiai elnök a hagyományos elitektől elszakadt, inkább a kolumbiai vidéki társadalmi körökhöz kötődő figura volt.

A vizsgált nemzetek mindegyike intézményi terveket készített. A venezuelai, az ecuadori és a bolíviai esetek az alkotmányos elvek és értékek intézményesítése felé irányultak, amelyek gazdagok a pozitív állami intézkedésekben, az anyagi egyenlőségben és a szolidaritásban. A vizsgált nemzetekben kimondott alkotmányok ugyanis a törekvő chartákra jellemző normatív referenciákkal vannak keretelve, szimbolikus hatékonysággal, talán hipertrófiával, de minden esetben megtartották az elnöki rendszert mint kormányzati modellt.

Ugyanezek a jogok szolgálnának a neokonstitucionalista nézőpontból arra, hogy Venezuela és Ecuador alkotmánybíróságai támogassák az államfői hivatali idő meghosszabbítását, míg a kolumbiai esetben ezekből fakadt az elnöki hivatali idő meghosszabbításának korlátozása. Az alkotmányok minden esetben elismerik, hogy

¹⁴Lásd GINSBIRG (2006).

mindegyik állam demokratikus, pluralista és pártos nemzetként. Ezek az értékek azonban csak a kolumbiai esetben szolgáltak arra, hogy megakadályozzák, hogy az államfő két ciklusnál hosszabb ideig maradjon hatalmon.

Ez tehát két átmeneti hipotézist feltételez, amelyeket a következő tanulmányban tesztelni fogunk. Először is, a neokonstitucionalizmus mint transznacionális elmélet lehetővé teszi, hogy a normatív termelés sajátos igényei és kontextusai miatt a vizsgált tapasztalatok olyan alkotmányos szövegeket hoztak létre, amelyek gazdagok voltak alapelvekben és alapjogokban, és amelyeket pluralista, demokratikus és részvételi nemzetként ismertek el, amelyek végül nagyjából ugyanazokat az alaptörvényeket és alkotmányos hatásköröket legitímálták, mint a közös történelem sajátos, de ugyanolyan fontos alapító pillanatait. Másodszor, a pluralizmus, a demokrácia és a részvétel mint az összehasonlított alkotmányokban rögzített elvek ellenére Venezuela és Ecuador alkotmánybíróságai engedélyezték az elnöki újraválasztást, az alkotmányozó gyűlések által elrendelt paraméterek vagy "alkotmányos törések" alapján, amelyek aláásták a bírói döntés alapjait, és az alkotmányos reformot olyan alkotmányos ellenőrzés nélküli vizsgálati tárgygyá tették, amelyről a bíróság nem tudott dönteni, mivel alkotmányon felüli jellegzetességei miatt nem volt alkotmányos kontroll; **A kolumbiai ügyben az Alkotmánybíróság a maga részéről úgy döntött, hogy a "pluralizmus, a demokrácia és a részvétel" ugyanazon elveinek felhasználásával korlátozza a származtatott alkotmányozó hatalmát, ezzel az összehasonlító tapasztalatok legliberálisabb változatát idézve elő.**

Az ecuadori és bolíviai tapasztalatok még az olyan értékeket vagy elveket is magukban foglalták, mint a "plurinacionalitás", az unitárius köztársaságokban és a jogállamok által irányított szociális államokban, ami az elnöknel történő időtlen hatalomkoncentráció elismerésének intézményi lehetőségének újragondolásához vezetne. Úgy tűnik tehát, hogy a népi követelések egyesítésének képessége tette lehetővé a venezuelai Chávez, a bolíviai Evo Morales és az ecuadori Correa kormányok számára az elnöki ciklus meghosszabbítását, míg a kolumbiai esetben az elnöki hatalmat az Alkotmánybíróságra ruházták át. Természetesen ez a következtetés naiv lehet, és ellentmondhat a bíróságok mikrotörténetének, valamint azoknak az összefüggéseknek, amelyekben az egyes kormányok megszerezték azt a hatalmat, amely lehetővé tette számukra az állam intézménytelenítését. Ezért tanulmányunk az alkotmányos reformok, az egyes tapasztalatok alkotmányos értékeinek, valamint annak a módnak a tárgyalására szorítkozik, ahogyan ezek artikulációja lehetővé tette, hogy félretegyék magát a pluralista demokráciát, hogy végül panorámaképet nyújtson arról, hogy a bíróságok hogyan voltak képesek az államot intézményteleníteni.

A bíróságok egy erős politikai ostrom és a jogi termelés korabeli kontextusában cselekedtek.

II. CAUDILLÓK, ÚJRÁVÁLASZTÁSOK ÉS "ALKOTMÁNYOS SZAKADÁSOK".

A kiválasztott tapasztalatok lehetővé teszik számunkra, hogy megfigyeljük a latin-amerikai tapasztalatok leglényegesebb példáit. Az elmúlt évtizedben Venezuelában, Kolumbiában, Ecuadorban és Bolíviában különleges vonzalom mutatkozott az intézményesített tekintélyelvűség felé, amelyet a militarizmus mint hatalmi alternatíva táplál, és amely a jelek szerint kétféleképpen nyer támogatást, nevezetesen a korábbi vezetőkkel és a korábbi "uralkodó osztállyal" való "szakítás" révén, amelyet a "hagyományos" politikai pártok képviselnek, másodsorban, az "erős" hatalom gyakorlása révén, amely lehetővé tenné a közrenddel kapcsolatos krónikus aggodalom leküzdését, amely veszélyt a katonai válságok sorozata súlyosbítja, amelyek anélkül, hogy valódi konfliktusnak vagy nagy intenzitású konfliktusnak minősülnének, elkerülhetetlennek tűntek a vizsgált latin-amerikai nemzetekben.

Az "ellenség" minden egyes elemzett tapasztalatban konstitutív szerepet játszik ugyanabban a tekintélyelvű romantikában és militarizmusban, amelyet az egyes helyi vezetők adományoztak. Valóban, úgy tűnik, hogy minden elnök a "másik", a "nemzeti egységet" fenyegető halálos ellenség konstitutív árnyéka alatt építette fel vezetését, amely különböző beceneveket kapott, nagyrészt az erőszakos múltra utalva, hagyományos uralkodókra vagy fegyveres "ellenségekre", akiknek harcosságát aligha lehetett megkérdőjelezni, hiszen "hadurak" vagy a "haza minden rosszát" megszemélyesítő hatalmi alternatívákként ismerték volna őket.

Minden bizonnyal a kolumbiai tapasztalatok, Álvaro Uribe Vélez elnök alatt, Az antagonisztikus alkotmányos hatalom elmélyült, és 2002-ben az akkori antioquiai jelölt, Álvaro Uribe nyerte a választásokat, szédületes emelkedést okozva jórészt az akkori antioquiai jelölt, Álvaro Uribe, aki 2002-ben megnyerte a választásokat. Az antagonisztikus alkotóerő elmélyült, és 2002-ben az akkori antioquiai jelölt, Álvaro Uribe nyerte a választásokat, szédületes felemelkedéssel, amelyet jórészt a "közös ellenség", az országban működő és jelenleg is működő illegális baloldali fegyveres csoportok provokáltak.

¹⁵ Becslések szerint Kolumbiában több mint 20 illegális fegyveres baloldali mozgalom alakult. A legjellemzőbbek közé tartoznak a következők: M-19, Epl, Farc, Eln, Erp, Corriente de Renovación Socialista, Ejército Revolucionario Popular, Ejército Revolucionario Guevarista, Frente Francisco Garmica, MIR-COAR, Partido Revolucionario de los Trabajadores, el Quintín Lame és a Milicias de Medellín. Jelenleg, és tekintettel Uribe elnök kormányában betöltött fontos szerepére, a FARC fontos szerepet kapott, sok esetben magába olvasztva az ELN, az EPL és más vidéki gerillák frakcióit.

részen azért, mert harciasan beszélt és elkötelezte magát az illegális fegyveres csoportok megsemmisítő katonai veresége mellett.

A témával kapcsolatos legszélesebb körben elterjedt tanulmányok¹⁶ szerint az agresszív katonai kampány elérte a vidéki erőszak visszaszorítását és a "hadurak" által irányított területek katonai uralmát, de nem érte el a beígért fegyveres vereséget. E be nem váltott ígéret alapján azonban a kormány által elért legitimitás garantálta a választási győzelmet, a különböző emberi jogi nem kormányzati szervezetek feljelentései és a nemzetközi ellenvélemény ellenére, amely kezdett kialakulni, mivel a harcias diskurzus úgy tűnt, hogy átlépte a határokat, különösen mivel a kolumbiai elnök stratégiaiilag a három uralkodó számára antagonisztikus viszonyt artikulált a venezuelai vezetővel, Hugo Rafael Chávezzel és az ecuadori uralkodóval, Rafael Correával.

Ebben az összefüggésben a parlamenti többség elkezdte politikai tőkéjét a kolumbiai caudillo személye köré összpontosítani, mivel úgy vélték, hogy az alkotmányreform elengedhetetlen ahhoz, hogy lehetővé tegye az uralkodó azonnali újraválasztását, és így folytonosságot biztosítson a militarista biztonsági és közrendvédelmi politikának. Az újraválasztás kezdeményezése azonban magától a központi kormánytól származott, amely nyíltan kijelentette, hogy az országot egy újabb egymást követő cikluson át kell kormányozni annak érdekében, hogy a "narkoterrorizmus" katonai vereségét elérje, amely most már kizárólag a FARC-ra korlátozódik, mivel a többi fegyveres csoport a háttérben marad, így ez a fegyveres csoport lesz a "haza" fő "ellensége".

A venezuelai, ecuadori és bolíviai gyakorlat más "ellenségből" indulna ki, bár hasonló politikai stratégiákkal. Mindhárom gyakorlat a múlttal és az "uralkodó osztályokkal" való szükséges szakítást identitásuk konstitutív eszközeként azonosította. A venezuelai és ecuadori esetek még a "birodalmat", azaz George W. Bush akkori jobboldali kormányát az Egyesült Államokban is "ellenségként" azonosították. Taktikai és központi jelentőségű Ecuador, Venezuela és Kolumbia kormányai számára, ez "antagonisztikus" kapcsolatot jelentett a három közeledő elnök között, lehetővé téve mindegyikük számára, hogy felhalmozzák választási válságok és lehetséges, sőt ígéretes háborúk. nemzetközi.

A venezuelai esetben Hugo Chávez elnök a választók széles körű támogatásával került hatalomra, és azt ígérte, hogy szakít a politikai osztállyal.

¹⁶ LEAL és PACHÓN (2009).

Az állam újjászervezésére vonatkozó javaslat, amely végül az ország újjáalapításának és a korábbi politikai szerveződéssel szakító intézményi konstrukció kiüresítésének módjává vált, az állam újjászervezésére vonatkozó javaslaton alapult. Az akkor újonnan megválasztott elnök népszerűségének köszönhetően sikerült megszereznie az 1999-es Alkotmányozó Gyűlésben a 131 képviselői helyből 121-et¹⁷. Tekintettel a Képviselőház alkalmazkodó összetételére, még a bírák felmentésére és a kongresszus leváltására is igény tartott, átvéve ezzel a törvényhozó hatalmat¹⁸. Természetesen az alkotmánymódosítások között szerepelt az elnöki ciklus 5 évről 6 évre történő meghosszabbítása és az azonnali újraválasztás.

Talán Evo Morales elnök a venezuelainál radikálisabb stratégiát választott, mivel stratégiája nem korlátozódott a hagyományos politikai osztály szétválasztására, hanem az ország újjáalapítására, etnikai alapokról, amelyek az ország őslakos közösségének tagjaként. Népszerűsége azonban nem volt elegendő ehhez, és a 2009-ben összehívott Alkotmányozó Gyűlés 255 mandátumából csak 135-öt szerzett meg. A valóságban az akkori jelöltnek nem egy szétesett és lejáratott ellenzékkel kellett szembenéznie, hanem egy tapasztalt ellenzékkel, amelyet az ország legfontosabb politikai és gazdasági elitje képviselt, és amely Santa Cruzban, Taijában, Beniben és a "félholdként" ismert Pandóban található.¹⁹ Az ellenzék népszerűsége nem volt elég ahhoz, hogy a 2009-ben összehívott Alkotmányozó Gyűlés 255 mandátumából 135-öt megszerezzen.

A politikai helyzet és Venezuela korlátlan támogatása azonban lehetővé tette Evo Morales számára, hogy keresztülvigye az alkotmánytervezetet, és elérjen három célt, nevezetesen a politikai hatalom átalakítását és a regionális autonómia létrehozását, a bányászati és energiaforrások elosztását, valamint az elnök újraválasztását. Úgy tűnik, hogy a caudillismo és a populista impulzus a latin-amerikai gazdaságokat helyzetbe hozó gazdasági növekedés és a nyersanyagárak szárnyalásának fényében valósult meg, amit a fent említett elnökök politikailag ki is használtak.

Úgy tűnik, hogy az ecuadori eset hasonló történetet mesél el, mint a venezuelai. Lásd

2007-ben megválasztott Rafael Correa előre látta politikai tőkénének gyors erózióját, és az ország újjáalapításának eszközeként az Alkotmányozó Gyűlést szorgalmazta, amely a köztársasági elnöknek - Venezuelához hasonlóan - széles körű törvényhozói jogköröket biztosít. Logikusan ebbe az újraalapítási eszközbe beletartozott az elnöki újraválasztás, hogy elkerülje a későbbi esetleges politikai kudarccokat. Ha

¹⁷ SHIFTER és JOYCE (2008), 62. o.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

Alkotmánytudományok, 11. évfolyam,

1581. szám

Bár politikai tőkéje az Ecuadorban korábban soha nem elért intézményi stabilitás elérésén és a hagyományos uralkodó osztályok legyőzésén alapult, a nemzetközi kapcsolatok az országon belül katapultálták hatalmát. A kolumbiai hadseregnek a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők (FARC-EP) gerillái elleni fegyveres támadása Ecuador területén valóban elegendő lendületet adott neki ahhoz, hogy nagy népszerűséggel kormányozzon. Ez az esemény tovább rontotta a szomszédos országgal fennálló kapcsolatokat, amelyek a kolumbiai kormánnyal a két állam közötti határon lévő tiltott termények füstölése miatt kialakult nemzetközi vita miatt romlottak meg. A feszültségek, sőt, a jelek szerint a háborús feszültségek arra készítették Chávez venezuelai elnököt, Correa ecuadori elnököt és Uribe kolumbiai elnököt, hogy a "másikban" megtalálják azt az ellenfelet, amely azonos kormányzati stratégiát jelentene.

Ecuador alkotmányozó gyűlése nyilvánvalóan magában foglalná az újrávalasztást.

Az új alkotmány bevezetné a külföldi katonai bázisok és katonai célú külföldi létesítmények tilalmát a területén, valamint az erős etnikai megkülönböztetést, az ecuadori állam "plurinacionális" jellegének elismerését, és hasonlóképpen az állam természeti erőforrásainak tulajdonjogát. Így az ecuadori állam - a 2010 szeptemberében elkövetett puccskísérletektől eltekintve - összetett történelméhez képest kivételes stabilitást ért el, amelyet a szomszédos országgal, Kolumbiával, a fő kereskedelmi partnerrel való kapcsolatából eredő ellentétek tápláltak.

A regionális alkotmányozási folyamatok e gyors áttekintése azt mutatja, hogy a vizsgált andoki országok alkotmányos töréseken mentek keresztül, amelyeket egészen sajátos helyi vezetők okoztak, akik képesek voltak politikai tőkét kovácsolni a belső és külső antagonisztikus kapcsolatokból az alkotmányos újjáalapítási projektek előmozdítása érdekében. Bár a bolíviai és az ecuadori eset az ország újjáalapításáról szólt, a venezuelai esetet a hatalom átszervezésének ürügyén hirdették meg, a kolumbiai eset, a legkonzervatívabb, pedig kizárólag az újrávalasztást célozta, mindezek nagyon sajátos kontextusban zajlottak, amelyek nyilvánvalóan a neokonstitucionalizmus keretein belül mozogtak, amennyiben az alkotmányos elvek és értékek kiterjesztése e transznacionális jogelmélet keretein belül történt, de amelyek gyorsan egy nagyon sajátos politikai gyakorlatot, az alkotmányos populizmust eredményezték.

III. ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGOK ÉS ÚJRAVALASZTÁS

Az egyes felek által felhozott érvek összetettsége miatt nem lehetséges, hogy a vizsgált bíróságok által hozott ítéleteket, ezeket külön ismertetjük,

kezdve a venezuelai esettel (a), majd az ecuadori esettel (b), végül a kolumbiai esettel (c). A bolíviai eset nem lesz mélyreható elemzés tárgya, mivel tudomásunk szerint nincsenek bírósági beavatkozások, de a most bemutatásra kerülő viták során minden bizonnyal fel fog merülni.

a. A venezuelai alkotmányozó gyűlés, az alkotmány felváltása és az alkotmánybíróság előnyben részesítése

A venezuelai eset két figyelemre méltó megközelítést hoz magával. Ezek közül az első az Alkotmányozó Nemzetgyűlés aktusa, mint a jogrendszer megalapozó tartalma miatt természeténél fogva jogorvoslati jogi aktus²⁰. Ez azonban a 2009. február 15-i módosítás, amely lehetővé tette az államfő határozatlan időre történő újraválasztását. Ebből az alkalomból a Legfelsőbb Bíróság Alkotmányjogi Kamarája megoldotta az "alkotmányértelmezési keresetet", amelynek révén a bíróság megállapítja "az alkotmány szövegének értelmezését olyan konkrét esetekben, amelyek kétségeket támaszthatnak az alkotmány normáinak hatályát illetően, és amelyek ismerete kizárólag e kamara hatáskörébe tartozik".

A jelen ügyben az indítványozók azt a kérdést vetik fel vizsgálatuk tárgyaként, hogy - az Alkotmány 6., 340. és 345. cikkében foglalt alkotmányos rendelkezések fényében - megvalósítható-e az Alkotmány módosítása annak érdekében, hogy a köztársasági elnök "korlátlan újraválasztását" rögzítsék. A felperesek számára a szóban forgó alkotmányos érték az Alkotmány 6. cikkében előírt "alternabilitás" lenne a hatalom gyakorlásában. Hasonlóképpen, az újraválasztás az Alkotmány 345. cikkében foglalt tilalom figyelmen kívül hagyását jelentené, amely szerint a Nemzetgyűlés által elutasított alkotmányreform-kezdeményezés nem terjeszthető elő újra ugyanabban az alkotmányos időszakban.

²⁰ A venezuelai Legfelsőbb Bíróság Politikai Közigazgatási Kamarája az 1999. január 19-i 17. számú ítéletében helybenhagyta a népszavazást és az Alkotmányozó Gyűlés összehívását, többek között azzal érvelve, hogy ha úgy tekintjük, hogy a népszuverenitás megőrzése érdekében mindig a nép lesz az, aki az alkotmányozó hatalom birtokosaként felelős az alkotmány bármely módosításának meghozataláért és jóváhagyásáért, ... az, ami maró hatású lesz, a szupremácia eszméje. [...] annak érdekében, hogy az ország által követelt változásokat véghezvigye, az alkotmányozó hatalom, mint előzetes és teljes szuverén hatalom, bármikor módosíthatja és átalakíthatja az alkotmányos rendet. Ezt azonban csak szuverén jogköreinek gyakorlása során teheti meg, a szuverenitás birtokosaként működve. Ezzel szemben a felülvizsgálati jogkör, vagy alkotmányos jogkör, amennyiben az Alkotmányban szabályozott és elrendelt, korlátozott jogkörre válik". BREWER-CARIAS, (1999).

Ez utóbbit megerősítette a 2007. december 2-án javasolt alkotmányos reform, amelyet a 2009 februárjában tartandó népszavazás kiírásával most újra javasolnak. Az alkotmány 160., 162., 174. és 192. cikkére kiterjesztett reform értelmében a nép által választott tisztségek esetében lehetővé válna az egymást követő újraválasztás, bizonyos alkotmányos időszakok kimerüléséből eredő korlátozások nélkül²¹. A venezuelai Legfelsőbb Bíróság a vitát a 'módosítás' és az 'alkotmányreform' közötti különbségtétel hivatalos megvitatásával kezdte, rámutatva először is, hogy az 'alkotmánymódosítás' a venezuelai alkotmány 340. cikkében meghatározottak szerint "az alkotmány egy vagy több cikkének kiegészítését vagy módosítását jelenti, anélkül, hogy az alkotmány alapvető szerkezetét megváltoztatná". Ez a módozat a Bíróság szerint "a 'törvények törvényének' olyan minimális módosítását jelenti, amely nem képes semmilyen módon befolyásolni annak alapvető szerkezetét, amelyet nem csak formai szempontból, mint egy adott rendszer által elrendelt normatív szöveget, hanem anyagi szempontból is, mint alapvető politikai döntéseket tartalmazó, axiológiai töltettel rendelkező, az állam és a benne élő állampolgárok általi megvalósítását tápláló és legitimáló testet értelmeznek".

A Bíróság számára az 'alkotmányreform' sokkal szélesebb körű hatáskört jelent, és "az Alkotmány részleges felülvizsgálatára és egy vagy több olyan normájának a felváltására irányul, amely nem változtatja meg az alkotmány szövegének szerkezetét és alapelveit". A Bíróság véleménye szerint a határvonal lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a módosítás nem jelentheti az alapszöveg egyetlen normájának elhallgatását sem, míg az alkotmányreform "z előbbinél nagyobb intenzitású módosítást eredményez, mivel olyan részleges felülvizsgálatra irányul, amelynek eredménye egy vagy több normatív rendelkezés módosításához, sőt teljes helyettesítéséhez vezet", azonban - mutat rá a Bíróság - az Alkotmánynak még ebben az esetben is meg kell őriznie "az Alkotmány szerkezetét és alapelveit".

Amint látható, a Legfelsőbb Bíróság eljárási szempontból különbséget tenne az alkotmányozó hatókör és maga a hatalom között, amellyel az alkotmányozó rendelkezhetne az alkotmány tartalmának megváltoztatására, a 'reform' pedig ideális eszköz lenne a határozatlan idejű elnöki újraválasztás lehetővé tételére. A Számvevőszék még azt is bizonyítja, hogy

²¹ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Alkotmányjogi Kamarájának Magistrado-Ponente ügyét: Arcadio Delgado Rosales, 08-1610. sz. ügy, 2009. február 3-i ítélet. A Bíróság a későbbiekben is döntött a népszavazásról, de a későbbi kérelmeket elutasította azzal az indokkal, hogy az alkotmányos esemény már megvalósult. Lásd többek között a Legfelsőbb Bíróság Alkotmányjogi Kamarájának elnöklő bírāja: Luisa Estella Morales Lamuño, 09-0014. sz. ügy, 2009. március 17-i ítélet.

Maga az Alkotmány rendelkezik a minősített többségről és a differenciált eljárásokról az egyes elemzett intézmények esetében, annak megerősítése érdekében, hogy ez két olyan eljárás, amely egyedi jellemzőik miatt lehetővé teszi alkotmányos következményeik megkülönböztetését. A Legfelsőbb Bíróság ily módon különbséget tesz a két intézmény között, és ezzel bizonyítja, hogy a meghíúsult "alkotmányreformmal" kapcsolatos korlátozás nem alkalmazható az "alkotmánymódosításra", mivel ez utóbbi "az alkotmányos változások kisebb intenzitásával" jár, és ezért - magyarázza a Bíróság - "nem vonatkoznak rá ugyanazok a követelmények és nem is ugyanazok a korlátozások, mint az alkotmányreformra".

Az "alteritás" elvének, mint a Venezuelai Charta alapvető értékének tagadása - még a 6. cikkben is rögzítve - azonban továbbra is problematikus maradt. Ezt a vitapontot azonban ezután a fentiekben ismertetett formai diskusszió alapján oldanák meg, a Legfelsőbb Bíróság pedig úgy ítélné meg, hogy az alkotmánymódosításra irányuló javaslatok megismétlésének tilalmának az alkotmánymódosításra való átvitele "az alkotmányozó kezdeményezés jogosultjainak szabad politikai részvételhez való joga korlátjának széleskörű alkalmazását jelentené", amit tiltana ennek az alapvető jognak a kötelezően kedvező és progresszív értelmezése, amely az Alkotmányunk preambulumban felvázolt 'demokratikus, részvételi és proaktív társadalom' modelljének alapjául szolgál".

Más szóval a demokrácia, a részvétel és a protagonizmus mint alkotmányos értékek táplálnák azokat az okokat, amelyek miatt az alkotmánymódosítás megismételhetné az alkotmányreform-kísérlet tartalmát, megkerülve ezzel az alkotmányos tilalmat. A 2007. december 2-i és a 2009. február 16-i reformjavaslat közötti tartalmi különbség pontosan az alkotmányos érvényesítés alapját képezné, és felhatalmazná a **népszavazási konzultációra benyújtott módosítást, amennyiben ez utóbbi** alkotmányos alapelveként javasolja "a folyamatos újraválasztás lehetőségét minden nép által választott tisztségre".

Pontosan ez a stratégia teszi lehetővé az alkotmányos reform jóváhagyását, amennyiben megkülönbözteti elődjétől, és ugyanakkor legitimálja azt egy közelebbi elv, éppen a "másság" szentesítéseként. A venezuelai legfelsőbb bíróság számára a közhivatalok betöltésére való alkalmatlansági ok megszüntetése garantálja a venezuelai kormányzati rendszer alternatív jellegét. A venezuelai esetben a demokrácia és a másság akkor mélyülne el, ha a választópolgárok és a jelöltek "tényleges és valós lehetőséggel" rendelkeznének arra, hogy "egyenlő feltételek mellett" vehessenek részt az időszakos választásokon,

Az alkotmány lehetővé tenné a szuverenitás birtokosának, hogy a társadalmi testet alkotó "sokféle politikai opció közül válasszon, és így lehetőséget adjon neki, hogy eldöntse, hogy azokat jutalmazza-e, akiket a legjobb uralkodóinak tart", vagy "teljesen megújítja a hatalmi struktúrákat, ha azok teljesítménye gyenge volt". Összefoglalva, az eljárási demokrácia lehetővé tenné, hogy a szuverenitás birtokosa rendelkezzen a vezetők megválasztásának jogával, és csak azok a korlátozások lennének megengedve, amelyek megakadályozzák, hogy a választások megtartásának lehetősége alkotmányosan kifogásolható legyen.

A fentiek ellenére Pedro Rafael Rondón Haaz bírő különvéleményt terjesztett elő, rámutatva, hogy ez egy olyan alkotmányos reform, amely szükségszerűen átalakítja a venezuelai alkotmányos rendet. A bírő szerint az újválasztás, "minden időkorlátozás nélkül, áthidalhatatlan módon ellentmond - amint azt alább kifejtjük - annak az alternatív - nem váltakozó - jellegnek, amellyel a Venezuelai Bolívari Köztársaság és az azt alkotó politikai egységek kormánya, alkotmányának 6. cikke szerint, mindig is rendelkezik és rendelkezni fog"²².

Végül a bírő elítéli, hogy a fent említett ítéletet megelőző joggyakorlat a sorozatos újválasztás tilalmát "az állampolgár kellemetlenségéből eredő jogalkotási ellenőrzési technikaként tartalmazta".

A Bíróság ítélete azt is kimondja, hogy "az elnök hatalma a hatalomban állandósul", amennyiben ez a helyzet "elvonhatja a hatalmat gyakorlók befolyását", megakadályozza az egyenlőség feltételeit, amelyet egy átlátható választási vita feltételez, és azt, hogy a választott tisztségviselők "ne vonják el erőfeszítéseiket és figyelmüket más ügyektől, mint feladataik teljes és maradéktalan ellátásától". Indoklásában az amerikai és a kolumbiai tapasztalatokkal hasonlítja össze, ez utóbbiban az Alkotmánybíróság 2005. évi C-1040. számú ítéletét emeli ki, mint a határozatlan idejű újválasztások során megfigyelt gyakorlatot, olyan intézményeket, amelyek veszélyeztetnék a hatalom váltakozását, és magát az alkotmányt váltanák fel. A különvélemény azzal zárul, hogy bírálja azt a módot, ahogyan az alkotmánymódosító törvényjavaslat "újaértelmezte" a módosítás célját, és hatástalanná tette a váltakozás elvét.

²² Különvéleményében a bírő több precedensre hivatkozik, többek között megállapítja, hogy "a kamara az érvelését a hivatkozott ítéletből vett idézetekből építette fel, az 1. sz.488/2006 - amely, mint fentebb említettük, csak az újválasztás lehetőségéről döntött, szemben az újválasztás lehetetlenségével - és ezekből, összefüggéstelenül, azt a következtetést vonta le, hogy "...." a fenti megfontolásoknak megfelelően, mivel az egymást követő újválasztás nem ellentétes az alkotmányos jogrendszert meghatározó demokratikus értékekkel - amelyben a venezuelai demokrácia részvételi jellege megerősíti és elmélyíti a szuverenitás etikus és felelős gyakorlását -, azok a nép által választott tisztségek, amelyekben az Alkotmányozó Gyűlés az újválasztás korlátait állapította meg, az 1999-es alkotmányban előírt alkotmányreform mechanizmusai révén felülvizsgálhatók, módosíthatók vagy megszüntethetők".

*b. Az ecuadori ügy, a bírósági határozat jogi tartalmának
stratégiai meghatározatlansága*

Az ecuadori tapasztalatok hasonló kihívással szembesültek, ahol az alkotmányt úgy kellett értelmezni, hogy annak tartalmából ki lehessen vezetni az elnöki újraválasztás engedélyezését. Az Alkotmány 114. cikke ugyanis úgy rendelkezett, hogy "A nép által választott hatóságok csak egyszer választhatók újra, akár egymást követően, akár nem, ugyanarra a tisztségre. A nép által megválasztott hatóságoknak, akik más tisztségre pályáznak, le kell mondaniuk a hivatalukról". Ebben az ügyben az ecuadori alkotmánybíróság a Senten-A 2010. szeptember 9-i 002-10-SIC-CC számú értelmező vélemény a következő jogi kérdésekre összpontosította figyelmét:

Úgy kell-e érteni, hogy az újraválasztáskor szabályos, független és ezért beszámítható hivatali idő gyakorlása alatt a választott tisztségbe az utódlási mechanizmuson keresztül belépő polgárok újraválasztáskor szabályos, független és ezért beszámítható hivatali idő gyakorlását kell érteni?

Végül, ha a Képviselőház feloszlása esetén a legfelsőbb törvényünkben előírt alkotmányos alakulat - abban az esetben, ha a felmentett tisztségviselőket újraválasztják, hogy kitöltsék megbízatásukat - ezt a konkrét helyzetet második ciklusnak kell-e értelmezni, és ezért az alkotmány rendelkezései szerint nem lenne-e már lehetséges az újraválasztás? 3.²³

A Bíróság a 114. cikket a köztársasági alkotmány 118. és 144. cikkével összefüggésben úgy értelmezte, hogy az ecuadori alkotmány "kifejezett" szándéka az, hogy a nép által választott hatóságok teljes négyéves cikluson át töltsék be tisztségüket, amely "akár egymást követően, akár nem" további egy évvel meghosszabbítható.²⁴ A köztársasági elnök leváltása és a nemzetgyűlés feloszlása az alkotmányban (130. és 148. cikk) előírt kivételes alkotmányos alakzatok. A köztársasági elnök felmentése és a Nemzetgyűlés feloszlása az Alkotmányban (az Alkotmány 130. és 148. cikke) előírt kivételes alkotmányos alakzatok, amelyek az Alkotmányban előírt feltételek teljesülése esetén aktiválhatók. Ezeket a számadatokat az ecuadori alkotmányozó nemzetgyűlés a 2008-as alkotmányban rögzítette.

²³ Ecuadori Alkotmánybíróság, 002-10-SIC-CC számú értelmező határozat, 2010. szeptember 9.

²⁴ *Ibid.*

mind a Nemzetgyűlés, mind a köztársasági elnök gyakorolhatja, a fékek és ellensúlyok mechanizmusaként, amellyel megpróbálják kiegyensúlyozni az egyik fél hatalmát a másik felett.

A Bíróság értelmezése szerint tehát a Képviselőház elmozdíthatja az elnököt hivatalából, ugyanakkor feloszthatja a Közgyűlést, ha az ismételten és indokolatlanul akadályozza a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását. Ez azt feltételezi - mutat rá a Bíróság -, hogy az elbocsátott tisztviselők megválasztása 'a szuverén nép által a mandátumok irányításának népi megerősítésének gesztusa'. A Bíróság azonban - az ecuadori közvélemény számára kétértelműen - rámutat, hogy "[...] teljesen egyértelmű, hogy a korábban elbocsátott és újraválasztott tisztviselők vagy hatóságok megválasztása nem értelmezhető a szuverén népnek a vezetőik igazgatása iránti népi megerősítés gesztusaként"²⁵.

második, tehát új rendes időszakot, tekintettel arra, hogy tisztségük betöltése a befejezetlen időszak csúcspontja, amely az alkotmányos felhatalmazás szerint négy év, és amelyet ily módon a szuverén választások révén ratifikálnak, annak a fennmaradó időszaknak a csúcspontjaként vagy kiegészítéseként, amelyre eredetileg megválasztották őket, anélkül, hogy ez újraválasztásnak minősülne²⁶.

Az ecuadori alkotmányosság egyes szerzők értelmezése szerint létrehozta a "kereszthalált", amelynek értelmében az elnök megszüntetheti a Nemzetgyűlés funkcióit, a Nemzetgyűlés pedig az elnök funkcióit, lehetővé téve mindkettőjük számára, hogy mandátumukat egymást követő, egymást kiegészítő időszakokban fejezzék be. A Bíróság döntése szerint az elnök és a felmentett törvényhozók indulhatnak ezen a választási folyamaton, amelyet a Bíróság úgy jellemez, mint hivatali idejük "megerősítését". "Úgy kell érteni, hogy [ezek a választások] a megfelelő időszakok hátralévő részét egészítik ki, anélkül, hogy ez egy új rendes időszaknak minősülne, amely az újraválasztás esetére vezethető vissza"²⁷. Ebben az esetben, ha Rafael Correa elnök él a kereszthalál lehetőségével, akkor újra jelölt lehet. És a Amennyiben megnyeri a választást, 2013. május 24-ig, a 2008-as alkotmány szerint elsőnek tekintett mandátumának végéig lenne hivatalban.

Ez lehetővé tenné az elnök számára, hogy az ecuadori alkotmány által engedélyezett két egymást követő cikluson túl három alkotmányos mandátumot válasszon. A Számvevőszék ezzel tulajdonképpen azt jelezné, hogy az átmeneti rendszer

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

a 2008-ban elfogadott Alkotmány feltételezi, hogy a 2009 áprilisában megválasztott méltóságok hivatali ideje az első hivatali időnek minősül. Ezért az első és egyetlen újraválasztás a 2013-as választásokon lenne lehetséges, amikor Correa elnök mandátuma lejár.

Az ecuadori alkotmánybíróságon belül lezajlott vita nem járt nagyobb érvelési erőfeszítéssel, amennyiben az alkotmányos helyettesítés lehetővé tette az egymást követő alkotmányos mandátumot. A harmadik mandátum ~~erőltetés~~ azonban az első alkalommal megválasztott tisztviselő kizárólagos értelmezési eszközeként került bevezetésre, amelyet az ecuadori intézmények "újraalapító" alkotmányában foglalt átmeneti rendszer védett.

Párhuzamos jelentéssel bír az újraválasztás kifejezés, a "ratifikáció a Úgy tűnik, hogy a Bíróság a ratifikáció mellett van, amely felhatalmazná őt arra, hogy az alkotmány szövegében meghatározottnál hosszabbra hosszabbítsa meg elnöki megbízatását. Úgy tűnik, hogy a Bíróság elvileg nem egyértelmű a teljes elnöki mandátum gyakorlására vonatkozó hatáskörrel kapcsolatban, és éppen ellenkezőleg, olyan ratifikációt támogatna, amely lehetővé tenné számára, hogy befejezze az elnöki ciklusát, de ne indulhasson újabb négy egymást követő évben.

c. A kolumbiai eset, a chartahelyettesítés elmélete mint az elnöki újraválasztás korlátozásának forrása

Amint azt fentebb tárgyaltuk, a kolumbiai caudillismo egy virágzó kontextusban alakult ki az "ellenség" azonosítása érdekében, ami lehetővé tette az akkori elnök, Álvaro Uribe Vélez számára, hogy nagy politikai tőkét halmozzon fel. Népszerűsége meghaladta a parlamenti többséget, és gyorsan megszerezte azt, lehetővé téve számára, hogy kényelmesen előremozdítsa a jelentős törvényhozási eredményeket. Az előmozdított projektek között két kulcsfontosságú alkotmányos momentum volt, nevezetesen a kormány által javasolt és a 2004. évi 2. törvényerejű rendelettel jóváhagyott újraválasztás, valamint a 2008-as népszavazási projekt, amely az államfő határozatlan idejű újraválasztását javasolta.

A fent leírt tapasztalatok között azonban az a különbség, amit nem szabad elfelejteni, hogy az újraválasztási stratégia az alkotmányos reformra korlátozódott, és nem az állam "újraalapítására", ahogyan az Venezuelában, Ecuadorban és Bolíviában történt. Azzal lehetne érvelni, hogy Kolumbia 1991-es alkotmányát nem cserélnék le, mivel úgy tűnik, hogy bizonyos fokú intézményi stabilizációt ért el, és mert meggondolatlanságnak tűnne újragondolni

modelljét, amely Uribe elnök újraválasztási szándékának idején alig 15 éves volt.

A 2004. évi 2. törvényhozási törvény megreformálta a politikai alkotmány 197. cikkét, és tiltásként kimondta, hogy "senki sem választható két ciklusnál több időre a köztársasági elnöki tisztségbe". Hasonlóképpen, egy évre szóló általános kizárást vezetett be azok számára, akik miniszteri, közigazgatási igazgatói, a Legfelsőbb Bíróság, az Alkotmánybíróság, az Államtanács, a Legfelsőbb Igazságszolgáltatási Tanács vagy a Nemzeti Választási Tanács, a Nemzet főügyésze, az ombudsman, a köztársasági főszámvevő, a nemzet főügyésze, a nemzet főügyésze, a nemzeti anyakönyvvezető, a katonai erők parancsnoka, a rendőrség főigazgatója, a megyei kormányzók vagy polgármesterek tisztségét töltötték be.

Annak érdekében, hogy biztosítsa és egyértelművé tegye, hogy csak egy újraválasztási időszakról van szó, az átmeneti bekezdés kimondta, hogy "aki e jogalkotási törvény hatálybalépése előtt a köztársasági elnöki tisztséget betöltötte vagy betöltötte, csak egy új elnöki ciklusra választható meg". Végül az alkotmányos reform a köztársasági alelnökre is vonatkozna, megváltoztatva a 204. cikk tartalmát, és felhatalmazva őt arra, hogy "következő időszakra újraválasztható legyen, ha a hivatalban lévő elnökkel azonos jelöltként indul", és hogy "következő időszakra megválasztható legyen a köztársasági elnök, ha a hivatalban lévő elnök nem jelölteti magát".

A szóban forgó törvényt megtámadták a kolumbiai alkotmánybíróság előtt, amely a 2005. évi C-1040. sz. ítéletében két központi érvre hivatkozva döntött, nevezetesen az alkotmány lehetséges helyettesítésére, másodszor pedig a törvény elfogadásának folyamatában esetlegesen felmerült eljárási hibákra. Valójában a vita a kolumbiai alkotmány 241-1. cikkének exegetikai értelmezésével arra kérte a Bíróságot, hogy csak az alkotmányreform formai hiányosságaira hivatkozzon, de a jogalkotási törvényben megfigyelhető anyagi vagy tartalmi hiányosságokra ne.

E zsákutcából való kilábalás érdekében a Bíróság úgy döntött, hogy az eljárási hibát a hatáskör hiányának hibájával azonosítja, amennyiben a levezetett alkotmányozónak nem lenne hatásköre egy új alkotmányos charta helyettesítésére vagy kiadására. A Bíróság tehát az alkotmányos helyettesítés elméletét főként három részszabály alapján fogalmazza meg, nevezetesen a helyettesítés "olyan mértékű és transzcendenciájú átalakulásra utal, hogy a reformot megelőző alkotmány látszólag módosult".

A második, hogy a Bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a reformátor felváltotta-e az Alkotmányt, "anélkül, hogy ezáltal a vádlott cselekményének rendes anyagi ellenőrzését végeznék"; a harmadik, hogy semmiképpen sem vezethet a Charta normáinak megreformálhatatlanná tételéhez, mert az 1991-es Charta nem tartalmaz makacs normákat vagy megfoghatatlan elveket.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Köztársasági Kongresszusnak, mint származtatott alkotmányozónak, kifejezett és hallgatólagos korlátai vannak a Charta reformjára. A Bíróság helyett a Kongresszus nem helyettesítheti az Alkotmányt, sem részben, sem egészben, sem ideiglenesen, sem véglegesen. A Bíróság rámutat ugyanis, hogy a Kongresszus nem helyettesítheti a Chartát egy olyan mértékű részleges reformmal, "amely tartósan vagy ideiglenesen lehetlenné teszi, hogy az Alkotmányban az eredeti identitás lényeges, meghatározó elemeit felismerjék"²⁹.

A fent említett törvényhozási törvény jóváhagyása során esetlegesen felmerült eljárási hibákkal kapcsolatos vádak azonban a vita nagy részét kitöltötték, ami később erős feszültséget váltott ki a kormány és a kongresszuson belüli pártok között, sőt a bíróságokig is eljutott, ahol a kongresszus egyes tagjait megvesztegetéssel vádolták és ítélték el az alkotmányos reform jóváhagyása érdekében. A Bíróság ezt követően áttekintette a különböző korábbi hozzájárulások joggyakorlatát, amelyek többek között a parlamenti vita szükségességéről és elégséges voltáról, a jogalkotási törvénytervezet nyilvántartásáról és nyilvánosságáról, valamint a Hivatalos Közlönyben való közzétételéről döntöttek. A Bíróság ekkor azonban elismerte a "pluralizmus elvének, valamint a köztársasági kongresszus autonómiájának mélyes tiszteletben tartását", amely helyzet megakadályozza, hogy "az alkotmánybíró a vita ilyen szempontjait megítélje". Az eljárási hiba miatti alkotmányellenesség vádját végül azzal az egyetértéssel oldották fel, hogy "bár az egyeztető jelentés mindkét törvényhozó kamara általi jóváhagyása nem az ideálisnak tűnő vitát eredményezte, a benne követett eljárás nem sértette a parlamenti eljárás szabályait"³⁰.

²⁸ Kolumbiai Alkotmánybíróság, 2005. évi C-1040. sz. ítélet. Elöljáró bírák: Manuel José Cepeda Espinosa, Rodrigo Escobar Gil, Marco Gerardo Monroy Cabra, Humberto Antonio Sierra Porto, Álvaro Tafur Galvis, Clara Inés Vargas Hernández.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

A döntés azonban jelentősen megosztott volt, a bíróság kilenc bírása közül négyen, nevezetesen Jaime Araújo Rentería, Jaime Córdoba Triviño, Alfredo Beltrán Sierra és Humberto Antonio Sierra Porto, nem értettek egyet. A Bíróság többségi álláspontjával szemben talán a legvitatottabb ellenvéleményt Jaime Araújo Rentería bíró terjesztette elő, aki azzal érvelt, hogy az újjavasztást lehetővé tevő alkotmányos reform az alkotmány helyébe lép. A Magisztrátus még azt is állította: "Érdemes megjegyezni, hogy minden despotikus, zsarnoki, totalitárius vagy tekintélyelvű politikai rendszer nem mondott le arról, hogy legyen egy látszatalkotmánya; egy alkotmányos álarc: Hitlernek volt alkotmánya, Mussolininek is volt, és Pinochetnek sem volt. Az alkotmányosság néhány szóval: az alkotmányosság korlátozása.

az uralkodó hatalma az egyén szabadságának garantálására"³¹. A fentiekkel a Magisztrátus azzal próbál érvelni, hogy "nem érvényes az az állítás, hogy az állam számára alapvető és az Alkotmányból kiragadott értékek és elvek megváltoztatása céljából elengedhetetlenül szükséges az egész Alkotmány módosítása a kinyilvánított elvek és értékek megváltoztatása érdekében". Ezen érvek alapján, mutat rá a bíró, az Alkotmánybíróság illetékes az alkotmányos reformok formális és anyagi ellenőrzésére, mivel ő az Alkotmány központi elveinek őre, amelyeket szerinte a szóban forgó reformmal kioltottak, amikor még az 1991-es Alkotmányozó Gyűlés is kifejezetten az elnöki újjavasztás ellen foglalt állást, A választópolgárok egybehangzón rámutattak, hogy ez az intézmény ellentétes lenne a szociális jogállammal, a demokratikus, részvételi és pluralista berendezkedéssel, és ezért az Alkotmány "hallgatólagos" korlátozása vagy korlátozása lenne a közhatalmi ágak egyensúlyának és a kolumbiai intézményrendszerbe beépített fékek és ellensúlyok rendszerének.

Alfredo Beltrán Sierra a maga részéről támogatja Jaime Araújo Rentería bíró szavait, hozzátéve, hogy "szükség van a törvény időszakos demokratikus megújítására, ugyanakkor a kölcsönös, időben történő és hatékony kölcsönös ellenőrzés mechanizmusa", és figyelmeztet arra, hogy a végrehajtó hatalom a jelek szerint indokolatlanul beavatkozott a jogalkotási törvénybe a magas rangú tisztviselők által a médiában és a Köztársasági Kongresszus előtt tett különböző nyilatkozatok miatt. Valójában a különvélemények azt az igényt fogalmazzák meg, hogy megszerezzék a hatalmat az alkotmányos értékek és elvek ellenőrzésére és védelmére, amelyeket az alkotmányreform esetleg figyelmen kívül hagyott.

³¹ Jaime Araújo Rentería bíró véleménye a Kolumbiai Alkotmánybíróság 2005. évi C-1040. sz. ítéletéről (2005).

Ennek ellenére a Bíróság többségi álláspontja a szóban forgó jogalkotási törvényt alkotmányosnak nyilvánította. Ugyanakkor a fentiekben ismertetett részszabályok közepette egyértelművé tette, hogy az Alkotmány helyettesítéséhez az elsődleges alkotmányozóra lenne szükség, aki jogosult lenne a Charta egészének helyettesítésére, így tiltva minden olyan törvénykezdeményezést, amely az elnöki ciklus meghosszabbítására irányulna. A szavazatok és az ellenszavazatok aránya is jól mutatja a Bíróságon belül fennálló feszültséget és a Legfelsőbb Bíróságon elért többség törekénységét.

Ebben a helyzetben 2009-ben elfogadták az 1354. számú törvényt, amelynek célja népszavazás kiírása volt az alkotmány újbóli módosítása és az újraválasztás bevezetése legfeljebb három elnöki ciklusra. A törvény előírta, hogy: "Akit két alkotmányos ciklusra választottak meg a köztársasági elnöki tisztségbe, az csak egy újabb ciklusra választható meg". A 2010. évi C-141. számú ítéletében a kolumbiai alkotmánybíróság elkezdte elemezni a fent említett szöveget, immár egy sokkal összetettebb jogi problémával, amennyiben az alkotmány "helyettesítésének" kategóriáját nyilvánvalóan maga az elsődleges alkotmányozó hajtotta végre.

A Bíróság tehát megállapította, hogy a népszavazás mint a demokratikus ~~szó~~ mechanizmusa nem rendelkezik az alkotmányozó gyűlés alapító képességével. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy "[a] népszavazás mint az alkotmányreform mechanizmusa mindig a származtatott alkotmányozó hatalom megnyilvánulása, és még a választópolgároknak a javaslatról való szavazásra való beavatkozása sem rendelkezik elegendő jogi erővel ahhoz, hogy a népszavazás alapító, elsődleges vagy eredeti alkotmányozó aktussá váljon, miután azt a Kongresszusban feldolgozták és az Alkotmánybíróság felülvizsgálta". Ily módon a származtatott alkotmányozóra vonatkozó korlátozások a népszavazás útján jutnának el a néphez, mivel ezt egy "normatív csatorna" határozta meg, tehát ugyanarra a korlátozásra alapozva az Alkotmány helyettesítésére vonatkozóan, mint amilyen a Köztársasági Kongresszusnak lenne. Ezt erősíti meg a Bíróság érvelése, a "helyettesítés" jogi kategóriájának képlékenységével, amelyet a Bíróság kifejezetten elismert, mint olyan fogalmat, amely "[nem] teljes, befejezett vagy véglegesen kimerített annak érdekében, hogy meghatározható legyen az azt jellemző hipotézisek teljes halmaza"³².

³² Kolumbiai Alkotmánybíróság (2010), Sentencia C-141 of 2010. Támogató bíró: Humberto Antonio Sierra Porto.

Tekintettel azonban arra, hogy a népszavazásra való felhívás "népi kezdeményezésből" származott, amelyet jelentős számú polgár támogatott, a Bíróság elkezdte tanulmányozni az alkotmányossági felülvizsgálat alatt álló törvény kiadásához szükséges jogalkotási eljárást. A Bíróság különböző szabálytalanságokat állapított meg, amelyek nem az aláírások érvényességére vagy az eljárásra vonatkoztak, hanem a választási rendelkezések közvetlen megsértésére, és figyelmét négy, a szóban forgó törvény átláthatóságával és nyilvánosságával kapcsolatos kérdésre összpontosította, nevezetesen az állampolgári aláírások összegyűjtéséhez szükséges kampány finanszírozására felhasznált gazdasági források összegére, amely meghaladta a Nemzeti Választási Tanács által engedélyezett összeg hatszorosát; Másodszor, az "Asociación Primero Colombia", mint az "alkotmányos reformot támogató bizottság", egy magánintézmény részvétele, amelyet korábban be kellett volna jegyeztetni a Nemzeti Polgárjogi Nyilvántartásba, hogy összegyűjtse az aláírásokat, amelyek a népszavazásról szóló 1354. számú törvényt eredményeznék. Harmadszor, a jogalkotási folyamat megindítása a Nemzeti Polgárjogi Nyilvántartó által gyűjtött aláírások érvényességének igazolása nélkül. Végül a Köztársaság Szenátusának plenáris ülése módosította és megváltoztatta a népi kezdeményezés által javasolt dokumentumban szereplő kérdést, jelentősen megváltoztatva a népszavazási tervezetet, és a Bíróság szerint meghamisítva magát a választói akaratot.

A Bíróság szerint a Nemzeti Választási Tanács, Kolumbia legfelsőbb választási hatósága által lefolytatott közigazgatási vizsgálat alapján "az alkotmányreform-kezdeményezés ~~nek~~ kampány finanszírozásához kapcsolódóan számos szabálytalanság történt, amelyek összességükben a demokratikus rendszer ~~alján~~ mint például az átláthatóság és a politikai pluralizmus tiszteletben tartása - súlyos megsértését jelentik"³³. Az eljárási hibák és a finanszírozási források nyíltan ellentétesek voltak a jogalkotó által megállapítottakkal, és a Bíróság eljárási hibát állapított meg.

A kiterjedt bizonyítási vitán és a bemutatott bizonyítékokon túl, amelyek kizárták a népszavazást elrendelő törvény átláthatóságát és nyilvánosságát, a lehetséges alkotmányreform tárgyi vizsgálatával kapcsolatos hozzászólások azok, amelyek a legerősebb érveknek tűnnek, amelyek a jövőben korlátozzák az elnöki ciklus meghosszabbítására irányuló kezdeményezéseket Kolumbiában. A Bíróság ugyanis azzal érvel, hogy egy harmadik elnöki ciklus gyengítené és kioltaná a hatalommegosztás alkotmányos elvét; másodszor, megszüntetné a hatalommegosztás elvét; harmadszor, megszüntetné a hatalommegosztás elvét.

³³ *Ibid.*

A harmadik az alkotmány felrúgásának vagy felrúgásának elmélete, amely túlmutat az alkotmányos helyettesítésen, és azon alapul, hogy "az egyetlen személy, aki második újraválasztásra és harmadik ciklusra aspirálhatna, az a jelenlegi köztársasági elnök", így a jelenlegi alkotmányos rend felrúgását okozza, nyíltan figyelmen kívül hagyva az egyenlőséget, a demokratikus rendszer egyik alapelvét.

A Bíróság tehát megállapította, hogy a nyolc évet meghaladó elnöki hivatali idő "a rendszer és az Alkotmányozó Gyűlés által meghatározott struktúra elferdítésének komoly veszélyét" jelenti; károsan elmélyíti a köztársasági elnök kinevezési jogkörét, és a Bíróság véleménye szerint megcáfolja a fékek és ellensúlyok rendszerét azáltal, hogy részt vesz a többi közhatalmi ág és ellenőrző szerv megalakításában, "kinevezve a tagokat és beavatkozva a különböző alkotmányos szervek integrációjába, jelölteket javasolva a választásra". A "részvételi, képviseleti és pluralista" demokrácia elvei, mint a kolumbiai intézményi felépítés központi elemei, "elválaszthatatlanul összekapcsolódnának" "a civil társadalom részvételével a kolumbiai alkotmány kialakításában".

A "tisztességes, átlátható, időszakos, inkluzív, versenyképes és egyenlőségen alapuló választások esetében, amelyekből következően maga a képviselet fogalma a határozott időtartamhoz és az időszakos választásokhoz kapcsolódik".

A másság eltűnne - magyarázza a Bíróság -, amennyiben "visszatartana fenn a hatalomban, és ugyanazon politikai és ideológiai irányzat reprodukálását kényszerítené ki hosszabb időre, mint ami egy tipikus elnöki rendszer működési szabályai és a kolumbiai alkotmányozó gyűlés által meghatározott szabályok szerint ésszerűnek tekinthető".³⁴ A Legfelsőbb Bíróság véleménye szerint a fentiekben jelzett paraméterek alapján egy ilyen méretű reform átformálná, sértené és helyettesítené az alkotmányt, mivel összeegyeztethetetlen lenne az Alapjogi Chartában foglalt demokratikus elvekkel.

A szóban forgó projekt időrendi rekonstrukciójában a Számvevőszék bírálja azt a módot, ahogyan a kormány és a kormánypártok a népszavazási projektet népszerűsítették. A Bíróság tulajdonképpen rámutat arra, hogy a népi kezdeményezés volt az első olyan intézkedés, amelyet idővel meg kellett tenni, és hogy a kezdeményezés után a polgárok voltak azok, akik támogatták egy Pro-Motor Bizottság megalakítását, hogy aztán a népszavazást népszerűsítsék, és ezen keresztül fejezzék ki támogatásukat a népszavazás iránt.

az alkotmányreform konkrétan megfogalmazott szövege. A Számvevőszék figyelmeztetett,

a Támogatói Bizottság megalakulása kezdeményezte a kezdeményezést, finanszírozta azt és

³⁴ *Ibid.*

A Bíróság egyenesen azt állítja, hogy "a határozatok elfogadására vonatkozó bevett eljárások fontosságának figyelmen kívül hagyása általános eltérést jelent, amelyet azok védelmeznek, akik nem a demokrácia normatív felfogását védik". A Bíróság határozottan kijelenti, hogy "határozatok elfogadására megállapított eljárások jelentőségének figyelmen kívül hagyása általános eltérést jelent, amelyet azok védelmeznek, akik nem a demokrácia normatív értelmezését védik". Ez az eltérés a rendszer egyetlen elemének, nevezetesen a többségi döntéshozatalnak az alkalmazását helyezi túlságosan előtérbe. Ennek az álláspontnak a cél feláldozza az eszközt, és az a fontos, hogy egy döntés úgy születik meg, hogy az megcáfolhatatlanul bizonyítja, hogy azt a többség hozta, függetlenül az erre irányuló eljárásoktól [...] "a tiltott pénz bejutása a népi részvétel mechanizmusainak végrehajtásába, a források válogatás nélküli beáramlásának engedélyezése a polgári kezdeményezést plutokratikus eljárássá alakítja át, amelyet az ágazatok finanszíroznak" [...].

erős gazdasági érdekek, hogy megvédjék sajátos érdekeiket. Ez szintén a fent említett katasztrofális eredményhez vezet: a népakarat elferdüléséhez és a normatív kezdeményezés denaturalizálódásához, amely megszűnne polgári kezdeményezésnek lenni, és az érdekcsoportok sajátos érdekeik védelmére instrumentalizálnák ³⁵.

Végül a kolumbiai alkotmánybíróságnak közvetítenie kellett a népszavazást tartalmazó törvénykezdeményezéshez gyűjtött aláírások nagy száma, az államfő nagy népszerűsége és a nyilvánvaló eljárási hibák között, hogy legitimitást szerezzen, és enyhítse azokat a hatásokat, amelyeket egy ellentöbbségi döntés magára nézve okozhat. A széles körűen indokolt határozat megmagyarázná, hogy a mennyiségi kritériumok miért nem támasztják alá az alkotmány reformjára irányuló akaratot, és hogy a népszavazás miért nem jelentené az elsődleges alkotóelemhez való folyamodást, amennyiben a jogalkotó közvetítése a hatásköröknek a származtatott alkotóelemnek megfelelő irányultságát és korlátozását jelentené.

KÖVETKEZTETÉS

A fent vázolt összehasonlító tapasztalatok azt mutatják, hogy az intézményi válaszok sokfélesége egy közös problémára, a 20. századi "caudillismo"-ra adott válaszok sokféleségét mutatja.

XXI. A mai alkotmányos elméletek szerint a hatalomnak a végrehajtó hatalmi ágakban való összpontosítása nehezebbnek, de nem lehetetlennek tűnik. Pontosan ezekben az esetekben a törvény a hatalom legerősebb kifejezőeszközeként működik.

³⁵ *Ibid.*

erőteljes, és természetesen nem túl semleges, hiszen a politika által sokkal inkább megváltoztatható nyelvet tart fenn, amely kényelmesen viselkedik a jogi kategóriák társadalmi érzékenységével és meghatározatlanságával, ami a jogi hermeneutikai feladatot a politikai orientációk és értékek jogi szövegekbe való bevezetésének szükséges eszközévé teszi³⁶.

Az ecuadori, venezuelai és kolumbiai tapasztalatok most a neokonstitucionalizmus normatív összetevőibe ágyazott jogi nyelvezet terjedelmében és meghatározatlanságában fognak tükröződni, egy olyan jogelméletben, amely úgy tűnik, hogy átlépte a határokat Latin-Amerikában, és amely egyelőre úgy tűnik, hogy újszerű legitimációt nyújt a hatalomnak a végrehajtó hatalomban való koncentrációjához, míg a bíróságok úgy tűnik, hogy kedvezőbbek voltak ahhoz, hogy az e dokumentumban idézett jogi döntésekkel áthassák a diskurzusát.

Az elemzett tapasztalatok valóban két különböző utat kínálhatnak az ugyancsak kritikus bolíviai helyzethez. A gyakorlatban a bolíviai alkotmány 168. cikke kimondja, hogy az elnöki ciklus öt évre szól, és felhatalmazza az elnököt, hogy "egy folyamatos ciklusra újraválasztható". Látszólagos átláthatósága ellenére a szöveg valójában értelmezési problémát okozott, mivel a különböző ágazatoknak az a szándéka, hogy Evo Morales Ayma elnököt 2020-ig hatalmon tartsák. Valójában azzal érveltek, hogy a 168. cikk korlátozza Morales Ayma elnök lehetőségét arra, hogy 2015-ben, amikor második elnöki ciklusa lejár, újra induljon, de mivel az elnököt 2005-ben választották meg, a 2009-es alkotmány hatályba lépése előtt, a fent említett szabály csak az új alkotmány hatálya alatt eltelt időszakra vonatkozna.

Az Alkotmány II. cikke azonban kimondja, hogy "az új hivatali idők kiszámításánál figyelembe kell venni az ezen Alkotmány hatálybalépése előtti hivatali időt". Más szóval, az elnök tranzitbirtoklása és a bolíviai újraalapítás ellenére az elnök kizárásra kerülne egy harmadik ciklusból, míg a két norma értelmezése azt feltételezi, hogy a mandátum 2015-ig kitöltött volna. Maga az államfő azonban úgy vélte, hogy jogosult, és kijelentette: Korábban az alkotmány csak egy választást engedélyezett, és nem volt folyamatos újraválasztás, most az alkotmány lehetővé teszi az egy választást és a folyamatos újraválasztást, alkotmányosan jogosult lennék az újraválasztásra,

³⁶SARMIENTO, (2012).

de ez az embereken múlik, nem kampányolok (...) Nem gondolok az újráválasztásra, inkább elégedett vagyok azzal, hogy milyen messzire jutottam, most azon dolgozunk, hogyan szolgáljuk az embereket, ez egy feladat a kabinettel együtt³⁷. Ezt a kifejezést a fent említett felhatalmazás is alátámasztja, amennyiben az első ciklus (2005-2009) a bolíviai "Közársaságban" telt el, míg a jelenlegi ciklus a "Többnemzetiségű Államban" fog eltölteni, ami azt jelenti, hogy 2009 óta az első elnöki ciklus 2015-ben ér véget.

A helyzetet még mindig nem sikerült megoldani, a saját túlélésükkel hazardírozó politikai közösségek demokratizálására tett kísérletek ellenére sem. Úgy tűnik, hogy a politikai ész felülírta a jogi racionalitást, és kifejezetten áthatotta a dél-amerikai alkotmányosságot. A kutatási lehetőségek nyitva állnak azok előtt, akik a Cortes mikrotörténetének mélyebb tanulmányozásával foglalkoznak, amely beismerte a most feltárt átmenetet, valamint a politikai események alakulását és a politikai intézmények bevetését, amelyek a ma még hatalmon lévő több elnökjelölt folytonosságának és megszakítottságának kezelésére jönnek létre.

BIBLIOGRÁFIA

Könyvek

- ARENDE, Hannah (2008): *La promesa de la política*, szerk. Paidós Ibérica, 2008.
- BOURDIEU, Pierre (2000): *La racionalidad jurídica en crisis: Pierre Bourdieu y Gunther Teubner*, elérhető a "La fuerza del derecho" című kötetben. Ed Uniandes, Pontificia Universidad Javeriana és Siglo del Hombre. Bogotá, 2000.
- GARCÍA VILLEGAS, Mauricio (1993): *La eficacia simbólica del derecho, examen de situaciones colombianas*, Ed. Uniandes, Bogotá, 1993.
- GINSBURG, Tom (2006): *Judicial Review in New Democracies, Constitutional courts in Asian cases*, Cambridge 2006.
- LACLAU, Ernesto (2005): *La razón populista*, Fondo de Cultura Económica, Buenos Aires, 2005.
- MOUFFE, Chantal (2004): *El retorno de lo político*, Paidós szerk., 2004.

³⁷ Kivonat az *El País* című újságból: "Morales dice estar habilitado para la reelección presidencial", Cochabamba, Bolívia, 2012. március 13., kedd, elérhető: <http://www.opinion.com.bo/opinion/articulos/2012/0313/noticias.php?id=47663> (Hozzáférés: 2012. szeptember 29.).

- PÉCAUT, Daniel (2006): *Tradición liberal, autoridad y autoritarismo*, Chile, szerk.
 Politikai hálózat, 2006.
- SAGÜEZ, Néstor Pedro (2001): *Las cláusulas de salvaguardia de la Constitución*, Ed. Konrad Adenauer Stiftung A.C. Buenos Aires, 2001.
- SARMIENTO ERAZO, Juan Pablo (2012): *La justicia Administrativa entre Dictaduras, una crítica a la construcción del derecho administrativo en Colombia*, Tesis sin publicar, para optar al título de Doctor en Derecho, Universidad de los Andes, 2012.
- SARRIA, Eustorigio (1959): *La Democracia y el Poder Militar, cinco ensayos de Derecho Público*, Ed. Crítica Jurídica, Bogotá, 1959.
- SASTRE ARIZA, Santiago (2003): *La ciencia jurídica ante el neoconstitucionalismo*, in "Neoconstitucionalismo(s)", Coord. by Miguel Carbonell Sánchez, Ed. Trotta, Madrid, 2003.

Cikkek

- BREWER-CARÍAS, Allan R. (1999): "Reforma Constitucional, Asamblea Nacional Constituyente y Control Judicial Contencioso Administrativo. El caso de Honduras (2009) y el Antecedente Venezolano", in *Estudios constitucionales*, Vol. 7, No. 2, 2009, Centro de Estudios Constitucionales Chile.
- BREWER-CARÍAS, Allan R. (1999): "Poder Constituyente Originario y Asamblea Nacional Constituyente, Comentarios sobre la interpretación jurisprudencial relativa a la naturaleza, la misión y los límites de la Asamblea Nacional Constituyente", in *Colección Estudios Jurídicos*, No. 72, Editorial Jurídica Venezolana, Caracas, 1999.
- COMANDUCCI, Paolo (2002): "Formas de (neo) constitucionalismo: Un análisis meta-teórico", in *Revista ISONOMÍA* N° 16, 2002. április. Miguel Carbonell fordította, Genovai Egyetem.
- GALINDO HERNÁNDEZ, Carolina (2007): "Neopopulismo en Colombia: el caso de Álvaro Uribe Vélez", in: *Iconos, Revista de Ciencias Sociales*, Universidad del Rosario, N° 37, Bogotá, 2007.
- GRANDA MARÍN, Alberto (1994): "Asamblea Nacional Constituyente y Constitución Política de 1991", in: *Pensamiento Humanista*, N° 2. Medellín, Universidad Pontificia Bolivariana, 1994.
- LEAL BUITRAGO, Jaime (2006): "La política de seguridad democrática 2002-2005", *Rev. Análisis Político* N° 57, Bogotá, 2006.

- LINZ, Juan J. és STEPAN, Alfred (1996): "Hacia la consolidación democrática", in *La Política, Revista de estudios sobre el Estado y la sociedad*. Paidós Ibérica, 1996.
- PACHÓN, Mónica (2009): "Colombia 2008: éxitos, peligros y desaciertos de la política de seguridad democrática de la administración Uribe", *Revista de Ciencia Política*, Pontificia Universidad Católica de Chile. Instituto de Ciencia Política, 29. kötet, 2. szám, 2009.
- PIZZIOLO, Calogero (2007): "Populismo y Rupturas constitucionales, los Casos de Venezuela, Bolivia y Ecuador", in *Estudios Constitucionales*, Universidad de Talca, Santiago de Chile, 5. évfolyam N° 1, 2007.
- RINCÓN SALCEDO, Javier (2006): "Las democracias andinas, entre el populismo constitucional y constitucionalismo popular", En *Visage d'Amérique Latine*, N° 3, Juin 2006.
- SERRAFERO, Mario D. (2011): "La Reección Presidencial Indefinida en América Latina", in: *Journal of Institutions, Ideas and Markets*, 54. szám, 2011. május.
- SALINAS, Alejandra (2011): "La teoría política de Ernesto Laclau", in *Crítica. Revista Digital de Teoría Política Contemporánea*, Facultad de Ciencias Sociales, Departamento de Ciencia Política, U de la República, Montevideo, N° 1 Year 1, Nov. 2011, pp. 168-188, elérhető a <http://www.fcs.edu.uy/pagina.php?PagId=1081&CatId=97&SubCatId=284>.
- SHIFTER, Michael és JOYCE, Daniel (2008): "Bolivia, Ecuador és Venezuela, la refundación andina", in: *Revista Política Exterior*, 123. szám, 2008. május/június.

Törvény

Kolumbiai Köztársaság Kongresszusa, 2004. évi 2. törvényerejű rendelet (december 27.).

A Hivatalos Lap 2004. december 28-i 45.775. száma.

Kolumbiai Köztársaság Kongresszusa, 2009. évi 1354. sz. törvény (szeptember 8.).

A Hivatalos Lap 2009. szeptember 8-i 47.466. száma.

Nemzeti joggyakorlat

Ecuadori Alkotmánybíróság, (2010) 002-10-SIC-CC számú értelmező határozat, 2010. szeptember 9.

Kolumbiai Alkotmánybíróság, (2005) Sentencia C-1040 de 2005. Magisztrátusok 2013, pp. 569 - 602

Előadók: Manuel José Cepeda Espinosa, Rodrigo Escobar Gil, Marco Gerardo

600Egyetemi

tanulmányok, 11. évfolyam, 1. szám

Monroy Cabra, Humberto Antonio Sierra Porto, Álvaro Tafur Galvis, Clara Inés Vargas Hernández.

Ecuadori Alkotmánybíróság (2010), a 002-10-SIC-CC számú értelmező végzéssel, 2010. szeptember 9.

Kolumbiai Alkotmánybíróság (2010), Sentencia C-141 de 2010. Támogató bíró: Humberto Antonio Sierra Porto.

Weboldalak

NOLTE, Detlef (2008): *"Populismo constitucional" en Latinoamérica*, elérhető: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4134081,00.html?maca=spa-aa-top-867-rdf> (Hozzáférés: 2011. október 4.).

